

Z

VONJ

Leto III.

List II.

NA DUNAJI 1. JUNIJA 1877.

S A M O T A R.

5.

Ko pomlad pride, gozd ozelenéva,
Kos zimski mraz in glad in trud pozabi;
Življenja novega vesel prepeva,
Da pevajoč družico si privabi;
V zatižji skritem gnezdo znaša z njo,
Zarodu mlademu mehko zavetje.

Prišlo je tudi meni mladoletje,
Ko glava že mi skoraj je sivéla;
Družico sem našel — zelenje, cvetje,
Ljubezen se je v serci mi razcvéla.
Družico, zlato dušo sem našel,
Nje se je zveselila duša moja!

V zatižje sva iz hrupnega se roja
V svoj skromni umaknila dom vesela;
Prelepih, brez skerbi in nepokoja,
Dni versta nama se je zdaj začéla.
Imél sem eno sámo še željó,
Da mi tekó trenotja bolj počasi.

In pride dan, in káj se mi oglasi?
Najslajši glas óčetu, glas otročji!
In hčerki modrooki, zlatolasi
Nasmejem se, ležeči mi v naročji.
Tedaj sem se pregrešil, govoreč:
„Óe to ni sreča, kaj bi sreča bila?

Preserčno dete, sladka moja Mila!
Oj rasi, cvéti in imej me rada;
Ti stare boš korake mi vodila,
Ti materi tolažba boš in nada:
Podobna bodi, hčerka, njej samó,
In žena boš najboljša tí na sveti!

In jaz? Kaj morem jaz si še želeti?
Sercá je hrepenenje mi zaspalo;
Za vse, kar moral sem kedáj terpeti,
Pláčilo se obilno mi je dálo!“ — —
— Spomin, spomin! Je li vse bilo to
Resnica, ali se mi je sanjalo? — —

B. M.

LEPA VIDA.

Roman, spisal Josip Jurčič.

(Dalje.)

TRINAJSTO POGlavJE.

Dve leti po tem je sedel zimskega večera župnik Samorod za mizico, primakneno h gorki peči, izpil zadnji požir iz pred seboj stoječe čaše, nateknil velike naočnike pod visoko čelo in sivkaste redke lase, da bi bral iz velike knjige italijanske kratkočasne stvari, ki bi samotarju nadomeščale večerno družbo. Njegov kapelan je bil z doma za več dni, razen njega pa ni bilo žive duše, s komur bi se bil rad razgovarjal; kajti svoje stare gospodinje Polone je bil ves dan že sit, stala je vsak hip za njim vprašajoč in pripovedujoč. V takih pričinah mu je bila knjiga ljuba tovarišica in edina tolažnica, ter odganjalka dolzega časa. Gorka peč mu je prijetno grela herbet, ocpatane noge pa je bil starec preširno po mehkem poleg stoječem drugem stolu razpoložil kakor mož, ki vé in zna, kakó človek pripravno živi in si pomagati zna.

Zunaj je sneg na okna naletaval, da se je slišalo, kakor lahno žvenketanje na šipe, zlasti kader ga je burja z večo silo nametavala. Veter je zapiskaval zdaj pa zdaj ob oknih, da se je slišalo to stokanje narave, kakor da bi od daleč, daleč tam izza gore žalostno tulili mladiči sive volkulje.

„Ubogi ljudje, ki morajo zdaj zunaj biti“, mislil je župnik in se stisnil, ter nogo preložil.

V tem hipu zazvoni doli pri tleh znani njegov zvonček pri velicah vratih, veliki pes v veži dvakrat zalaje.

„Hoj, pa vendar ne bolnik! Ne, nocoj pa ni mogoče nikamor hoditi, ne pojdem!“ reče župnik in nevoljen vstane sè stola, ter se ob peči nasloni nevoljen čakaje, da pride Polona povedat, kaj je.

Kmalu je bila tu, starka, huda, glasna in ne uljudna rekoč: „Nič ni hoditi! Za božjo in Kriščevo rano! Pesá človek pred prag ne bi pustil iz usmiljenja in serca, pa bi starega človeka na daljni pot gonil? Bog tega ne tirja, Bog vé, da ne, do jutri bode že živela, če ne, naj se pa takó izkesá, bolj je, da ona umerje, kot da bi se gospod župnik prehladili in umerli, o tí moj Bog“.

„In kedó pa je?“ vpraša župnik.

„Naj bode, kedor hoče, jaz ne pustim, da bi šli; posebno gori v to goro ne, saj še priti ne bode, pravim“, huduje se mogočna kuharica.

„A kam? Kedó je zvonil?“

„Saj še doli čaka, Smučiper je, oglar z Góljverha, tist dolgi černi, gerdi“.

„Smúčiper? Ta nima ne žene ne otrok, nikogar. On ne bode k bolniku klical, ima kaj družega, kaj je rekel?“

„Ima, ima! Misli si, da naj bi šli nekovo mlado beračico previdet. Bog vé, kakošna sitna babnica je, in če je beračica, moli takó dan na dan, dejala bi, in ne bode takó berž umerla“, misli stara kuharica.

„Pokličí ga, naj pride sim“, reče župnik.

Smúčiper, oglar z Góljverha, ki je stopil v snažno veliko župnikovo sobo, prinesel je na vsaki nogi velikansko obtovorjenega snega, takó da ga je moral župnik berzo pred duri zaverniti, kjer ga je kuharica ošteva je ga z metlo očédila.

Ko je osnažen zopet smel v župnikovo sobo stopiti, potegne sè svojo silno roko enkrat od kazalec blízo do komolea pod nosom, hoče nekaj reči, pa ne vé kakó.

„No kaj bi rad takó kasnó in ob tem vremenu“.

„I gerdó je gerdó, ali ko sem siroto videl in mislim, da jutra ne dočaka, jaz nisem mogel drugače; dejal sem, kaj bode pa tebi, kader te začne smert tipati in sem mislil, povem gospodu, kakó je, naj storé kar hoté, samo da ne poreče Bog, tí, Smúčiper, nísí vedel telesnih dobrih del, ali kakó se jim pravi, saj gospod to bolje vedó, kot jaz, ki le malo takó kaj poberem iz keršanskega nauka, kader nimam kope užgane tudi v nedeljo popoldne“.

Po dolgem in širokem je potem s težavo povedal, presekován z raznimi vpraševanji, katera so zaradi jasnote stvari potrebna bila, da je danes ob mraku, ko je bil ravno sneg začel padati, na stezi, katera vodi od one severne strani, pri tem in tem kámenu našel bolno žensko, na pol mertvo, na tleh, da bi bila umerla tam na mestu, kakor kakova podlasica v meji, ko bi njega ne bilo.

On jo je seboj vzal, nesti jo je moral domóv v svojo hišo: ker ní mogla prav nič na noge stopiti, ne na levo, ne na desno, in vrat se ji je šibil, kakor pozebli travulji. Le dobro, da ga ní mogel nihče videti, ker je bil že pómrak in gá srečal ní nihče, samo vrane so se pojale od smerečja doli do treh lesnik in nazaj, ko je ono tujo žensko na rami domov nesel, kakor kakovega otroka. No, pripovedoval je, teška ní bila, ali vendar je precej sloka, nesel bi še dve taki, za to mi ravno ní bilo, da bi dejal; ali sitno bi mu vendar bilo, ko bi ga bil kedó videl. Zdaj pa v njegovi koči leži, sama za sebe govori, ne sliši nič, ne vidi dosti, kar umerla bode, in ker je Smúčiper na samoti, ne bi rad, da bi brez Bóga umerla pri njem, posebno ker se mu je celo blagoslovljena voda že vsa posušila, in ima ženska Bog vé kakove grehe na sebi, ne da bi ji ravno kaj očital, tega ne, ker če je Bog ne pozná bolj, kot on, Smúčiper, potem bosta težak obštev imela, kader umerje, in če umerje v njegóvi koči, česar ne bi rad, ali bi vsaj rad, da se prej z Bogom spravi, ker, da si on dozda j duhov še ní videl, ne bi rad, da bi potlej nazaj hodila z onega sveta.

Po nadaljnih vprašanjih je župnik zvedel, da je ta tuja ženska mladega lica, le upadenega; da je drugače oblečena, kakor so v onem

kraji ljudje, da se obleki pozna, da je bila nekedaj lepa in mehka. Mej seboj take reči govori, katerih Smúčiper ní razumel.

Torej je bila poleg možatega čutja poklicne dolžnosti, morda tudi nekoliko zvedavost pri dobroserčnem gospodu odločilna, da je mirno ukazal kuharici, naj pošlje dečka po cerkovnika, naj mu pripravi plašč, kučmo, škornje, naj pokliče še hlapca, da pojde tudi z njim, ker je gáz slab, naj malo čutarico z vinom napolni, cerkovniku pa v culo malo boljšega kruha priloži.

Pol ure po tem so štirje možje, prvi mej njimi dolgi Smúčiper, predzadnji stari župnik, v gosjem redu koračili prav po časi, kakor je gospod želel, po ozkem snežnem gazu, katerega so si morali sè samohojo delati po vedno naletavajočem snegu, in katerega je berleča cerkvena svetilnica le slabo osvetljevala. Takó so potrebovali v réber več nego uro hoda za pot, ki se je sicer v pol ure prehodil.

Došedši na mesto in vstopivši v samotno, temno kočó Smúčiperovo, katera še železne ključavnice ní imela, najde župnik bolnico ležečo na slami, ki je bila sicer ležišče staremu oglarju. Ogernena je bila sè staro njegóvo plahto, obernena v černo leseno steno.

„Ženska!“ zakliče Smúčiper in z okorno pa krepko pestjo prime vse vkup in bolnico preloži, da je bil obraz obremen po mali izbi, razsvetljeni zdaj s cerkovnikovo svetilnico in velikansko leseno tersko, katero je bil oglar užgal, da je visoko bakljala in obsevala vsa kota.

Ko je župnik zagledal obraz bolne ženske, obledi in počasi, ter nepogledavši od postelje z levo roko nazaj sebe mahne proti durim. Vsi trije možje so razumeli to znamenje takó, da zdaj se izpoved začné, ter so odšli v vežo. Tam je Smúčiper tersko ob tla usekaval, kader je preveč utrinka imela, pa mermraje molil česčenesimarije za cerkovnikom za „srečno zadnjo uro“.

Perve besede župnikove, ko je še enkrat, še dvakrat, trikrat pogledal v obraz raztergani, suhi, razmeršeni, a mladi bolni ženski v lice, bile so na pólu glasno, s tresočim glasom in strahom izrečene: „Jezus Marija, ona!“

Potem je sedel župnik poleg bolnice in zamišljen, z največim zanimanjem, pa tudi sè strahom poslušal, kaj govori mlada tujka v svojih boleznih fantazijah. Razumeti je je moral, ker večkrat se je čudeč se, stresnil, večkrat čelo v pest naslonil in dejal koncem: „O moj Bog, takó je tedaj, takó grozno!“

(Dalje prih.)

BOJ OTAKARJA II. Z RUDOLFOM I.

Spisal Fr. Šuklje.

(Konec.)

Pred odločilno bitko še je bil Otakar od poštenih mož iz nasprotnega taborja posvarjen, da ga mislijo nekateri plemenitniki z nova izdati. Zbral je tedaj na večer pred bojem vse poveljnike, stopil med nje, ter govoril jim ginjlive, do serca segajoče besede: da se mu je poročalo, da so tudi med njimi še izdajice. On sicer ne veruje tega, ali če bi kedó kaj tako zlobnega nameraval, naj raji pred njega stopi, ter se takoj nad njem maščuje. Kajti bolje boče, da danes sam kralj smert stori, nego da bi drugi dan več tisoč hrabrih mož palo kot žertva izdajalčeva!

Ko je potem napočil osodepolni 26. avg. — bilo je v petek na dan sv. Rufa — uverstil je češki kralj svoje na boj pripravljene čete, ter jih na šest oddelkov razdelil. On sam, z najboljšimi vojaki, težko oboroženimi češkimi oklepniki, postavil se je v sredino, moravskemu glavarju Miloti Dědickemu je izročil poslednjo vojsko. Na iskrem konji je jahal od verste do verste, ter sè živo besedo zbuja vojakom serčnost in pogum. Bojni klic je bil Čehom in njih zaveznikom „Budejovice, Praga“ in iz tisočerih gerl se je razlegala stara sveta češka pesem: „Hospodine, pomiluj!“ Tudi Rudolf postavi svojo vojsko; levo krilo izroči zvestemu Frideriku hohencolerskemu, v sredino postavi Madjare, sam zapoveduje desnemu krilu, Ulrika Kapelerja pa naredi za poveljnika poslednje vojske. Bojni klic se je pri Rudolfovih vojakih glasil: „Kristus“ in „Römisch reich alle tag;“ Nemci popevajo: „Sant Marey, mutter und maid, all unsre not sei dir gechlaid“, vsi pa, celo paganski Kumani, posebno divja svojat, pripnó si na persi znamenje odrešenikovo, beli križ.

Kaj gotovega o broji sovražnih vojsk povedati je silno težavno, kajti stari kronisti in modèrni zgodovinarji so o tem jako različnih misli. Berž ko ne je imel Otakar kakih 26.000 vojakov, Rudolf ravno toliko ali nekoliko več; izid vojske je tedaj odvisel le od spretnosti poveljnikov in od hrabrosti in zvestobe vojakov.

Boj se je pričel še le proti 12. uri. Na levem krilu Rudolfovem, kjer je Friderik hohencolerski bil za poveljnika, zmagovali so takoj Nemci, v sredini pa in na desnem krilu ubrani se Rudolf le z veliko težavo Otakarjevega napada. Kmalu napredujejo Čehi, ter potisnejo Avstrijce nazaj do plitvega „verbovega potoka“. Kralj Rudolf sam je v smertni nevarnosti; nek turinški vitez, ki je pred bojem bil Otakarju obljubil usmertiti nasprotnika, spozna kralja po nenavadni rasti, napade ga sè sulico, ter ga verže raz konja. Rudolf se zgrudi v potok in bil bi izgubljen, da ga ne brani švicarski vitez Valter Ramswag, ter kralju do drugega konja pomore. Silno utrujeni potisnejo Čehi, katerim po neugodni naključbi solnce ravno v obraz sije, ter jih močno

nadleguje, Rudolfovo krilo bolj in bolj nazaj; in le Ulrik Kapeler, kateri v največji sili sè svojim kerdelom prihití, ustavi napredujoče Čehe, ter stori, da se na tem mestu boj z novo močjo uname.

Med tem pa, ko je Otakar takó junaško proti Rudolfu se boril, bila je bitva odločena na drugem krilu. Levo češko krilo, premagano od Friderika, spusti se v divji beg, katerega so bile začele bavarske pomočne čete. Bolj in bolj zajamejo Nemei in Madjarji ostalo še krepko češko vojsko.

Vendar ní še nič izgubljenega, da bi le Milota sè svojimi še čilimi četami begujočim v pomoč prihitel, ter Nemce od strani prijel. Ali v odločilnem trenutku zapusti ta slovanski Ešijalt plemenitega kralja, ter sramotno, brez boja pobegne z bojišča! *)

Sedaj Čehom ní bilo več obstoja! V divjem pogubnem tiru bežijo Otakarjevi vojaki, sovražniki njim za petami deró proti reki Moravi, katera sè svojimi merzlimi valovi zajame še mnogokaterega verlega sina češke zemlje.

Eden pa ní rešitve iskal v sramotilnem begu — Otakar z malo četo hrabrih tovarišev. Pripoveduje se nam, da je nekoliko let pozneje (l. 1346.) češki kralj Ivan v bitki pri Crecy-u izrekel prelepo besedo: „Varuj nas bog, da bi se kedaj očitalo kakemu češkemu kralju, da je pobegnil iz boja!“ Dal se je mož, da si slepec, peljati v najhujšo gnječo borilcev, ter tam je junaško smert storil, katere je iskal. Tudi Otakar je mislil takó, kakor ta njegov naslednik na češkem prestolu; sredi čete zvestih pristašev, napada sovražnikove čete, kjer so bile najgostejše, da bi vsaj rešil čast, če je bilo že vse drugo izgubljeno! Več sovražnikov je bil že pokončal in nikedó se mu ne upa več blizo; skoro sam — kajti večina tovarišev je bila že pala — bori se kralj takó dolgo, da se na zadnje s konjem vrod, težko ranjen, na tla zgrudi. Takó se polastijo nekateri vojaki na pol mertvega kralja, ter mu odtergajo čelado z glave. V tem hipu pa prihiti nek avstrijski plemenitnik, Bertold Schenk, kateremu je bil Otakar brata zaradi roparij dal usmertiti, z nekaterimi tovariši; kralja spoznavši planejo, da bi se maščevali, čez njega, ter ga zapored sedemnajstkrat prebodejo. Še nad merličem se maščujejo, ter nesramno skrunijo truplo kraljevega junaka.

Takoj, ko je Rudolf čul, da je ujet njegov nasprotnik, ukazal je strogo, naj se hrani življenje njegovo, ter je sam prihitel, da bi ga videl. Bilo je — žalibog! prepozno — zahajajoče solnce je zerlo tožno na mrtvo, oropano, le s prahom in kervjo pokrito truplo onega kralja, kateri je svoje dni z bogastvom in mogočnostjo bil nad vse druge vladarje. Žalosten, ginen tega prizora je gledal Rudolf pre-

*) Zgodovinski viri so gledé na Milotino izdajo v nenavadnem soglasji Gotovo je tedaj le dokaz nemške pristranosti, ako Lorenz (II. 237) vpirajoč se na avtoriteto slabega ogerskega vira o izdaji dvomi; berž ko ne žali Nemca, da je le slovanski izdajica Nemcem do zmage pripomogel!

maganega sovražnika. *) S kraljevo častjo ga je dal peljati na Dunaj, kjer je bil merlič trideset tednov ljudstvu na ogled postavljen, da bi se vsakedo prepričal o istiniti smerti kralja Otakarja. Tudi balzamovati ga je dal, na veliko nevoljo dunajskih prebivaleev, kateri so v svoji nevednosti tožili, da se Otakar takó v drugič in po nečloveško usmerti.

Pad češkega kralja in tragična smert njegová je zbudila glasno sočutje po vsej Evropi. Neizmerna bolest je prešinila češki narod, ko se je razširjala novica, da je kralj ubit in z njim vred 12.000 — 14.000 vojakov. Živo nam predočuje bavarski kronist Volkmar, ki se je ravno tedaj v Pragi učil, žalost kraljeve rodovine in praških meščanov. Več dni so zvonili neprestano z vsemi zvonovi in po stoterih cérkvah zlate Prage se je tóro ljudstvo, da bi molilo za dušo umerlega junaka. Tudi Nemci naseljeni po Češkem, izraževali so glasno svojo žalost o poginu pravičnega kralja. — In žaloval ni samo češki narod — celó pri pisateljih njemu povsem sovražnih, beremo slavospeve ubitemu, „kateri je bil lev po pogumu, po plemenitosti orell!“ **)

Ta je začetek, ta konec boja med Otakarjem in Rudolfom. Stoletja so minola, od kar sta se pri Dürnkrotu merila Premislid in Habsburžan, že davno hrani v materinem naročji zemlja razdražena borilca. Po široki moravski ravnini, pa tolikokrat gnojeni s plemenito kervjo, mirno orje oratar, ter stermeč gleda, ako po naključbi zadene s plugom ob kako čelado ali kako starikasto orožje. Govori mu o nepoznani, pozabljeni dobi, o boji češkega leva in nemškega orla, o ustanovitvi velike avstrijske deržave. Malo sicer se spominja ljudstvo tega rojstnega dneva habsburške monarhije — tem skerbneje pa se ozira zgodovinar na dogodbe, ki niso samo predrugačile politično stanje 13. stoletja, nego tudi sè svojo neizmerno važnostjo mogočno uplivala na razvoj zgodovinski do dandanes, ter mejni kamen postale v politični zgodovini evropskih narodov!

*) O katerem sam papežu piše: „Rex praedictus — fere ab omnibus delictus — tamen cedere noluit, sed more et animo giganteo, virtute mirabili se defendit“.

**) V kolmarski kroniki, takó rekoč rodbinski kroniki Habsburžanov, beremo prelepo pesem „cantilena de regé Bohemiae“ (Kron. Germ. SS. XVII. 241.): „Wäfen iemer mére, ez weinet milt und ére, den künec úz Beheimlant. Dem tode wil ich fluchen. Sol man den künec nicht suchen und sine gebende hant? Man sol den künec Otaker klagen, ja herre got, er ist erslagen. Sin milte sach man nie verzagen, er was ein schilt in sinen tagen úbr alle kristenheit. — Den falwen und den heiden, was er den cristen erleiden: den schilt er gegen bót. Er was ein lewe an gemüete, ein adelar an güete. Der werde künec ist tot. Des Béheim künec ist nú gelegen, des weinent ougen jámers regen, wer sol der witwen, weisen pflegen? Der künec ist tot recht als ein degen, der nach éren streit!“

POD KOSTANJEM.

A Dieu mon Ame,
Ma vie au roi,
Mon coeur aux dames,
L'honneur pour moi!
Les Troubadours.

1.

V svetli se lepôti
Prikazuje stvarstvo,
Pomlad je prevzela
Svoje gospodarstvo.

Kôstanj, mladi kôstanj,
Skoraj ozeléni,
Da hladilno senco
Délal bodeš mèni.

Kaj dejál sem, mèni?
Dva si je želiva:
Jaz in golobica
Moja ljubeznjiva!

2.

Kôstanj, v senci tvoji
Često sva sedéla,
In brez mere srečna
Zlate dni živéla.

Pod cvetno sem streho
Tvojo prvič ljubil,
Tam sercá svobodo
Sem vesel izgubil.

V hladni senci tvoji
Snideva se v nóvo.
V senci tvoji zopet
Ljubil bom gotóvo!

3.

„Samo nam ljubezen,
Druzega ne póje“.
„Sama je ljubezen
Vnéla serce móje“.

„Svet gibljó stoletja
Vzvišene ideje“.
„Prosim vas, molčite,
Modriják se smeje“.

„Slabi žénski služi,
Res ni to možáto“.
„Vaše serce vkradlo
Téle vam je zláto“.

4.

Vi, ki zgolj bogastvo
Vstvarja vam veselje,
Naj izpolni sreča
Zlate vaše želje.

Vi, ki vam je slava
Smoter delovanja,
V sérčno rádot vašo
Svet naj vam se klanja.

Srečen jaz v objemu
Ljubice sem svóje,
Ona mi je slava
In bogastvo móje!

Jos. Cimperman.

VALOVI ŽIVLJENJA.

Noveleta, spisal E m i l L e o n.

(Konec.)

V.

Ko pa sem Leonori (takó je bilo ime moji neznanki) prinesel beli list, hladnokervno se je smijala, ter ga pretergala čez sredo. In sapa, krog visocih dreves se vijoča, je vzela raztergana kosa sabo, ter jih odnesla v goščo.

Ali hočem praviti, kakó me je potem mučila? Bila je to prečudna natora. Danes veličastno ponosna, zapovedujoča. Če je prijezdarila do mene, ni spregovorila besede. Samo zbodljivo me je pogledala, po tem pa takó urno oddirjala, da je ni bilo mogoče dohiteti. Mučila me je s zavestjo. Daleč tija na ravan moral sem sedaj peš hoditi. Navadno me je pričakovala v gozdu pri kraljevem gradiči. Časih je tudi ni bilo. In jaz sem je vestno čakal, čakal, da je solnce zašlo in nastala tiha noč. Potem pa sem se sè strašnimi mukami povernil v mesto, ter s peklom v sereu lazil okrog po samotnih ulicah.

Sedaj pa sedaj pa je postala zopet mehka, kakor prvi cvet spomladi, ali kakor polnočni žarek lune, padajoč na mlado, jutranjo roso. In tedaj sva si kovala upe prihodnjih dni in pogovorila se, da kader pride njen oče domóv (tedaj je bil s kraljem po jesenskih lovih na severnem), da bodem stopil pred njega, da mu bodeva razkrila vse, ter pričela po tem novo, krasno življenje, polno ljubezni, polno sreče. Pri večnih bogovih mi je prisegala, kako me bode ljubila, ter mi odvrčala vsako gorje s pota mojega življenja. Ko pa mi je to vse pravila, ko mi je takó govorila z resnim, žarečim obrazom, ko se ji je globoko z očes svetil ogenj ljubezni — tedaj mi je legala, zavestno legala.

Za kraljevo pristavo je tekla med skalovjem reka s tamno, umazano vodo. Po njenem bregu sva mnogokrat hodila. Takó tudi zadnji dan najinega znanja. Leonora je imela hudobne svoje trenutke tisto popoldne. Mučila me je z ljubosumnostjo. Vedeti je hotela prav za vsako uro, kakó sem jo preživel prejšnji dan, kje sem bil in kaj sem počel. Ko ji nisem mogel odgovoriti na vse po volji, razserdila se je grozno, stiskala drobne pesti in grizla si z belimi zobmi rudeče ustne.

Na bregu je ležal kamen v travi — sunila ga je z drobno nožico, da je odletel, ter padel pluskajoč v vodo. Obstala je.

„Da me ne ljubiš, to sem vedela že poprej, to sem davno že dobro vedela!“

Od serda se je tresla, ter pristopila na breg, kjer je pod njo tekla globoka voda.

„Tí me ne ljubiš, tí me ne ljubiš!“

Z jeznim pogledom se je obrnila proti meni:

„In če me ljubiš, pokaži sedaj!“

Spustila se je, v resnici, spustila se je v vodo, da je bila v hipu zavita v pene. Jaz pa sem planil za njo v globočino in oklenil se je sè svojo roko. Položila mi je obrazek na mokro lice, ko sem jo bil prinesel na suho, in dejala je šepetajoč:

„Ko bi bila sedaj le spustila se v globočino, ter v družbi se podala v naročji hladni smerti — o Bog, to bi bilo morda prijaznejše, kot pa življenje!“

Mokra obleka se je bila prijela krasnih njenih udov in ona se je tresla od mraza.

Potem pa me je globoko resno pogledala in mi tiho dejala:

„Siromak!“

Iztergala se mi je, ter pristopila k svojemu konju.

Živinče se je divje spelo, čutivši hladno breme. V divjih skokih je oddirjala, ter izginila za ograjo okrog kraljevega gradiča.

Tedaj me je morda vendar le ljubila. Videla je blazno mojo ljubezen, čutila je moje moči, vse po nji hlepeče — morda me je ljubila! Ko sedaj to pišem, ter zrem na izgubljeno svoje življenje in nasproti bližajoči se mi smerti, ne proklinjam njenega spomina, ker me je morda vendar le ljubila! — Življenje je burno morje, njegovi valovi pluskajo ob pečine in mene so zagnali na pusto skalo! — —

Vodne kaplje so padale od mene, čez ravná pa je zabril sever, da me je mraz do kosti pretresal. Ali sè srečo v serei sem odšel proti mestu. S težavo sem dospel do prvih mestnih hiš. Kri je bila zavrela v meni in kakor žareče železo mi je tekla po žilah.

Blizo svojega stanovanja sem srečal celo tropo svojih znancev, gledaliških igralcev, veselo klepetajočih.

„Oj Battista“, kričalo je vse, „tožni naš Battista!“

Vprašal sem, odkod prihajajo.

„Lujíze ní več! Ravno sedaj smo jo pokopali!“ dejal je eden patetično.

„Poglej“, govoril je potem, „naša uboga Lujíza (saj se je vendar še spominjaš?) imela je svoje mušice, svoje sitnosti. Svet se ji je zdel dolgočasen in véeraj je z drugim jedilom zavžila nekoliko nedolžnega strupa — in ta jo je umoril. Porejja je umerla!“ pristavil je iz Julija Cezarja.

„Ko je bila sama, pogoltnila je ogenj“, deklamoval je drugi.

„Dosti tega, Cassius, če me ljubiš“, kričal je tretji.

„In sedaj je v grobu“, zdihnil je četerti.

„Kam gremo sedaj? Battista, ali greš z nami?“

Pozabljena je bila Lujíza in vse je s krikom in hrupom ugi-balo, kje bi se danes zvečer dobila najboljša večerja, najboljši šampanjec.

Jaz pa sem dejal, da ne grem z njimi, in družbica je v veseljem klepetanji odšla.

VI.

Zima je bila prišla, ter pokrila sè snegom mesto in raván. Na nebú pa se je le malo kedaj prikazalo solnce, ter se nezmožno borilo z meglami. Tudi moje življenje se je sè smertjo borilo tedaj. Huda bolezen me je bila za tistim dnevom poterla in še le proti pomladi sem ozdravel in vstal v novo življenje. Takoj sem se napotil na pustinjo, da bi videl njo, katere podoba me je spremljevala v smertnih bojih. Ali debel sneg je še pokrival raván in ko sem prišel do reke, valila je po svojih valovih velike ledene plošče. Leonore ni bilo! Tožen sem se povernil in se tolažil, da v prvi pomladi, ko se bode škerjanec vertil nad evetočo livado, da tedaj pride tudi Leonora, katero sem ljubil takó pomladansko-evetoče.

Moje ozdravljenje se je razneslo po mestu, časopisi so pisali o meni, in lahko rečem, da se nekaj dni skoraj ni družega govorilo, kot o slavnem kraljevem pevu Battisti, ki bode zopet kmalo nastopil.

Tedaj pa je tudi bilo, da se je njegóvo veličanstvo sprijaznilo sè svojo pervorojenko, princesinjo Margareto. Nekaj časa je bila skoraj pregnana iz dvora. Govorilo se je, da se je bila mlada kraljičina, (katera je imela postati naslednica na prestolu očetovem) navzela novih, revolucijskih idej, razširjajočih se tedaj po Evropi, in da se je bil zavoljo tega visoki vladar in oče takó razserdil. Princesinja pa je potem sama za se živela, sedaj tu, sedaj tam, ter se ni menila ne za svojega očeta, ne za svojega moža — bolehnega, nemškega princea.

Tedaj pa se je bila prijaznost zopet povernila. Kralj je čutil konec svojega življenja in seree mu je pozelelo po edinem otroku.

Prišel je večer, ko sem po svoji bolezni zopet nastopil. Opera je bila natlačena in v dvorne lože je bil prišel tudi dvor.

Viharno sem bil sprejet in z vencí in cvetjem so me obsuli.

Pred drugim dejanjem je vstopil tudi kralj, ter privedel sabo princesinjo Margareto.

Ko je zaveršelo zagrinjalo, sedel je kralj v svoji loži. Bila je to stara, slabotna in plešasta oseba, zavita v dragoceno uniformo. Življenja sita mu je visela ustnica navzdol in oko zaspano-trudno je zerlo na poslušalce in bogato ženstvo po dvorani. Tik njega pa je sedela kraljičina, z dragimi kameni takó rekoč obsuta. Obornila se je bila proti kralju, ter živo govorila. Z odra pa sem videl samo kakor alabaster beli tilnik in krasen oval njenega obraza.

Ko pa so glasovi iz mojega gerla pretresli operne prostore, da je nastala tihota, ter vse vpiralo oči v me, ki sem tedaj kakor Bog stal na odru in se zibal po valovih svojega petja, tedaj je obornila tudi princesinja Margareta obrazek svoj proti meni — in zerlo mi je nasproti merzlih, temnih, nepoznanih dvoje očes, katere pa je vendar

poznala moja duša, kateri so se kakor zvezdi svetili v mojem temnem duhu in kakor zlata cvetova bliskala se v vertu mojega serca.

In kakor požigalen blisk me je prešinil tedaj pogled teh oči, ter mi v hipu uničil vse prekrasne upe. In bilo mi je, kakor da bi me bila — mene malo stvar — pograbila velikanska, neskončna pest osode, ter me treščila iz nebes, da sem padel med večni krog svetov, ter telebal od zvezde do zvezde, vedno globokeje!

Ugasnili so mi glasovi in objela me je temna noč.

Princesinja Margareta je bila — Leonora!

* * *

Potem pa se mi je pooblačilo nebo življenja in iz duše so mi prirasli strupeni verhoči črnega obupa. Kakor senca sem lazil okrog, dan za dnevom lazil po ulicah, naj je dež lil, ali solnce sijalo, da bi le videl njo — Leonoro!

In če je včasih kraljev voz priderdral mimo in sem menil, da sem ugledal v njem obraz princesinje Margarete — bil sem srečen in blagoslavljal sem njen spomin.

Nekedaj v poletji je bilo; postopal sem po ulicah in nosil sabo morilne svoje misli. Tedaj je v resnici prišla proti meni kraljčina Margareta. Tiste čase je bila pričela zahajati med ljudstvo, da bi se mu bolj priljubila. Takó je bila tudi tisti dan prišla na ulico, vsa v žamet oblečena. Okrog nje pa je skakal velikanski pes in za njo je šla nekova dvorna dama.

Ljudstvo pa je — presrečno — obstajalo, pozdravljalo jo in se ji priklanjal.

Ona je prijazno odzdravljala, ter stopala polna veličastva mimo — se zavestjo prihodnje vladarke.

Pri meni je obstala. Pravilno sem se priklonil in nisem se upal pogledati v njeno oko.

„Signore Battista od kraljeve opere“, dela je milostno, „če se ne motim?“

„Dà, visokost!“

In potem je še rekla:

„Povedali so mi, da si želite od opere proč, proč od tod?“

Bil je to migljaj, katerega pomen sem takoj prejasno razvidel. Hotela je me očividno odpraviti iz mesta. Obernil sem pogled proti nji. Ali v njenih očeh je bilo mrtvo vse in njen obraz, nekedaj takó mil, bil je sedaj kamenit, skoraj osoren.

Nemo sem se zopet priklonil in odgovoril tiho:

„Proč od tod? Dà, visokost!“

„Povedali so mi tudi, da vam napravljajo zapreke zavaljo pogodbe.“

„Dà, visokost!“

„Skerbeli bodemo, da dobite svojo prostost, ako želite, signore Battista!“

„Dà, visokost!“ zdihnem.

Princesinja Margareta pa je ponosno odšla.

Drugo jutro pa se je govorilo in pisalo, da je kraljičina naslednica v svoji priprostosti in prirojeni ljubeznjivosti na ulicah ogovorila peveca Battisto, kateri je to priložnost porabil, ter kraljevo visokost poprosil, da bi ga izpustili od kraljeve opere.

Čez nekaj dni zopet pa sem dobil od intendanture pismo, v katerem mi je bilo povedano, da so mi po lastni želji razrešili pogodbo mojo s kraljevo opero.

* * *

S potertim srcem je prišel potem v svoj domači kraj. Tu je živel sam sè svojim obupom, ter željno pričakoval smerti, da ga reši neskončnih bridkosti, v katere so ga bili vergli valovi življenja.

LITERARNI POGOVORI.

(Dalje.)

Sploh se ne more dovolj gledati na to, da bodo besede lahko-rabne, ne okorne; zato ne delajmo nepotrebno dolgih, nerodnih besed, ogibajmo se zlasti neukretnih, terdih končnic, kakor je n. pr. slaboglasni „-ek“. Nova beseda bodi, kolikor mogoče taka, da se bodo iz nje lahko izvajale druge, prilogi, glagoli i. t. d. Najboljše so besede brez končnic, n. p. zbor (zboren, zborovati, zbornica...), ali tudi ženske na sam *a*; takó je n. pr. beseda „izjema (izima)“ mnogo boljša, nego „izjemek“; iz nje je takó lahko narediti prilog „izjemen“, kaj pa začeti z „izjemkom“? Kader imamo dvé besedi na ponudbo, volimo vselej lepoglasnejo; beseda, ki tudi ušesu ugaja, bode se mnogo laže ukoreninila in udomačila v knjigi in v narodu.

Stvareč nove besede glejmo, da bodo, kolikor koli se dá, domače, korenine slovanske. V tém ne smemo posnemati Nemcev; njih jezik je malo tenkočuten; kakor beračev plašč različne zaplate, takó on voljno sprejema iz vseh jezikov besede, če so še takó robate; njemu se vse podaje. Latinske, gerške korenine besedo vzemimo samo tedaj, kader ní nikakor moči najti domače.

Skerbno pa se ogibajmo onih, ki imajo poleg latinske ali gerške korenine n. pr. nemško končnico. Meni vsaj je beseda, kakor n. pr. korespondirati prava spaka; ogibljem se je, dokler se je morem, če tudi nisem „strictissimae observantiae“ purist. Meni se sploh zdi, da naši pisatelji, zlasti po časnikih mnogo preradi, brez potrebe, rabijo tuje besede, časi prav malo blagoglasne, takó ne vém, zakaj bi rekli n. pr. „historično“ mesto „zgodovinsko“, morebiti menijo nekateri, da take tujke dajó spisu bolj učeno, imenitno lice. Madjarji niso naši prijatelji, vendar tudi od sovražnika se lahko učimo. Kakó delajo Madjarji svoje „kulturne“ besede, ne vem; ali vzemi v roko madjarski list, jezika ti ní treba znati, in preberi eno stran, redko

kje najdeš kako tujo „kulturno“ besedo, kakoršnih je vse polno po naših časopisih (to se vé, da tu ne govorim o slovanskih besedah, katere so že čisto utelesili svojemu jeziku). Čudno se mi zdi tudi to, kakó kratke in gladke so nekatere njihove besede, ki so vendar očividno skovane. Kjer pa že rabimo tako tujko, ne dajajmo ji vsaj brez potrebe takó čudne, okorne oblike; takó n. pr. jaz ne umejem, zakaj pišemo „telegrafično“, ko bi lahko rekli „telegrafno“ ali „telegrafsko“.

Mnogo bi mi bilo še govoriti o tem prevažnem predmetu; ali prestopil sem že sedaj meje, katere sem si bil s konca sam postavil. Samo nekaj besed naj še izpregovorim in to o preklicanih — „germanizmih“. Koliko se je že pri nas govorilo in pisalo proti tem spakam, ki nam kazé jezik; hudo vojsko so jim napovedali naši učenjaki, preganjali so jih in trebili in mora se reči, ne bez prida. Naš jezik se je v pisanji in govoru, celo med prostim ljudstvom, že lepo očistil, da si je vedno še mnogo ljulike med pšenico. Tudi jaz sem vnet za čistoto jezika, tudi jaz bi najrajši, da bi bila vsaka beseda, vsaka „frazá“, ki jo rabimo, čisto slovanskega plemena: tudi jaz se zderzmem, kader berem kak prav debel germanizem, in zdrizam se pogosto, naj vzamem v roko kateri koli list slovenski. Popustil sem že sam mnogokako besedo, ki mi je bila prav priročna, ko se mi je dokazalo, da je sirota neslovanska. Vendar obhaja me časi misel: kam pridemo slednjič s tem večnim čiščenjem in rešetanjem? Naš jezik bo res čist, kakor semenska pšenica, ali kakó strašno bo ubožen! Zdi se mi torej, da tudi to vse hvale vredno početje, čiščenje jezika, ima svoje meje, da tudi tu ne bodimo preostri sodniki; „quid sum miser tunc dicturus, cum vix iustus sit securus?“ Meni je hudo za vsako besedo, ki jo izgubimo. Koliko sem že terpel n. pr. za samo besedo „peljati“, ki mi jo je vzel neusmiljen purist! Prej sem v svoji nedolžnosti brez skerbi pisal in govoril: „V Ljubljano se je peljala“. Kakó naj pravim sedaj? „Védla“? kedó me bo razumel? „vozila“ tudi ne, ker je bilo samo enkrat. Kaj pa naj rečem, kader imam v mislih „dekle zapeljivo“? — Kaj takega ti ní treba imeti v mislih! — Res je najbolje takó! Ali kaj pa naj rabim za „varovati“, „nevarnost“, „varčen“, „varčevati“?

Jaz bi torej svetoval: Gospóda (tudi ta beseda je tujka!) „pas trop de zèle“! „blinder Eifer schadet nur“! Ne bodimo preostri, čistimo jezik, todà zmérno, s pametjo: brez poštenih „kompromisov“ ní izhajati v življenji, nikjer, tudi v jeziku ne. Kaj pa, ko bi drugi narodi takó delali sè svojim jezikom. Angleščina je spojena iz dveh čisto tujih si pervin, in vendar je sedaj pošten jezik, da malo takega! Jezik naj nam ne bode samo predmet, da kažejo jezikoslovci svojo učenost in bistrournost! Zato se mi bolj primérni zdé stari, mertvi jeziki zlasti ljubeznjiva sanskriščina, ali morebiti etruščina: „hic Rhodus, hic salta“. Kedor si vedno posteljo postilja in prestilja, ne bode nikedar spal; dovolj dolgo časa smo koso klepali, zdaj začnimo že kositi!

Meni se zdi, da nam je ločiti germanizme od germanizmov. Ogibajmo se pravih, debelih, neukretnih germanizmov, ki nam zares jezik pačijo in kazé: besed, katere takó rekoč vpijejo, da so tujke, katere se podajajo našemu jeziku, kakor bosopetemu zamorecu svetli cilinder! Takih besed pa, ki so se že udomačile, ukoreninile v književnem jeziku, ki so dobile že čisto domačo slovensko obliko, takó da jim pride samo jezikoslovni kemik z mnogim trudom in preiskovanjem do tuje korenine, take besede menim, da bi smeli rabiti brez smertnega greha.

Kakor s posameznimi besedami, tako je tudi s celimi izreki. Tudi tu in zlasti tu ne bodimo preveč izbircni. Ogibajmo se takih, ki se ne zlagajo sè zakoni in pravili našega jezika, katerih se brani duh njegov. Med take nerodne germanizme spada, da mimo gredé omenim, tudi sploh rabljeni izrek: „prav imaš“; naš kmet govori mnogo bolje, kakor Latinec ali Gerk: „prav praviš“, „ali prav si storil“. Drugih izgledov mi ní treba navajati; vse polno jih je po naših knjigah in časopisih!

Ako pa, ker ne najdem v slovenščini primérnega izraza, zasučem svoj govor časi po nemškem, ali kakem drugem jeziku takó, da novi izraz ne nasprotuje naravnost duhu slovenskega jezika, menim, da se nisem pregrešil. Dovolj, da je moj izraz narejen po kaki analogiji v slovenščini, takó da si lahko mislim: Če tudi narod takó ne govori, pa bi vsaj lahko takó govoril. S tem ne samo da se ne kazi jezik, še bogati se po mojem mnenji. Takó n. pr. menim, da mi je po nepotrebem nek gospod brez podpisa očital, in sicer prav neotesano očital, da je pisano v „Zvonu“: „O blagor mu, ki sreča ga zadene“; gospod Anonymus ima, kakor je videti, silno tankočutno uho; škoda samo, da ga je ta tankočutnost zapustila ravno tedaj, ko bi je bil najbolj potreboval! To „per parenthesis“.

Čas je, da sklenem svoje dolgo besedovanje. Moj nasvet je torej tá, da naj se nam spiše kratek slovar, obsezajoč za sedaj samo take tehnične besede in izraze, katerih nam je živo potreba v govoru in pisanji. Rokopis naj bi se poslal našim veljakom, da ga pregledajo, popravijo in dopolnijo, kjer je treba. Komu, ali da jasneje govorim, kateremu zavodu bi potem najbolj pristalo založiti to delo, o tem, menim, da mi ní treba še posebej govoriti. Kader bi prišel ta slovar na svetlo, bila bi vsakemu slovenskemu pisatelju dolžnost, ravnati se po njem.

Té verstice imajo samo namen, izprožiti živo, vsestransko predarjanje tega takó važnega vprašanja, nikakor pa nočejo podajati natančnega načerta, kako je izvesti stvar. Naj sedaj drugi izrekó svoje mnenje, prav rad se jim dam podučiti in preučiti, ako nam kaj boljšega podadó. Veselilo me bode, ako mi pride prav mnogo dotičnih dopisov, čisto zasebnih, ali še boljše takih, da jih bode moči vzeti v „Zvon“.

To je bilo že pisano, ko sem z veseljem zvedel, da se je enakega dela že prej poprijel mož, katerega samo ime že mi je porok, da bode delo dobro. Dobro srečo!

SLOVENSKI GLASNIK.

„Srpska Zora“ je prinesla v svojem 4. zvezku četiri pesmi Boris Mirana (Podaj mi roko, če imaš serce, Nisem Nemeec, dekcle lépo! Po nogradu sem se sprehajal, V večernem žaru se gora blišči) v serbskem prevodu od J. Simeonovića Čokića. Da bodo „Zvonovi“ bralci videli, kakó se slovenske pesmi glasé v serbskem jeziku, posneli smo iz „Zore“ pesem: „Podaj mi roko...“ samo da jo podajemo v latinici.

Podaj mi rokó, če imaš sercé,	Imadeš li srca, ta ruku mi daj,
Ta puhli, ta spačeni svet zapustiva;	Taj trno i varljiv ostavimo svet;
Čez sinje, prostorno morje bežé	I po moru sinjem na onaj kraj
Vetrovom, valovom se izročiva!	Nek vetar nas nosi u nedogled!
Tam sredi morjá zelení otok,	U sred mora na otoku zeleni se gaj
S prijaznim germovjem obraščena	Tam grmlje se vije vito po steni;
skala;	Za dvoje nas sretnih divan je raj,
Za dva je dolg dovolj in širok,	Tu stanak će biti tebi i meni.
Tam bova si novo selo izbrala.	
Nad tabo nebó, krog tebe raván,	Visoko je nad tobom nebesni svod,
Brez konca mokra se razprostira;	A pred tobom duboko bezkrajno more;
Penečih valov tu šum se glasán	Peneči vali tam ljuljaju brod,
Ob steno ubija, pojema, umira.	O stenje se biju, tonu, žubore.
Hinavstvo in laž ni tukaj domá,	Tu laže i prevare ne širi se moć,
Ne rjove tu vojska med brati serdita;	I nigda ne huji med' braćom boj ljuti,
Po trati nedolžna si serna igra,	De grlica mlade čuva dan i noć,
Verh skale gerlica mlade pita.	A srna u igri zlobe ne sluti.
Preteklih časov bridki spomin	U more utopimo tugu i vaj,
V globoko morjé vtopiva vesela;	Izcelimo tamo krvave rane,
Življenje novó brez rev, bolečin	Bezbedna života do sijne nam sjaj,
Tam bodeva mirno skupaj živela. —	Da živimo tamo sretnije dane. —
Pa kaj se nazaj oziraš plahó,	Pa što se obzireš plaho nazad,
Kaj noga se ti pomišlja, ustavlja?	Što tvoja ti noga sad se ustavlja?
Nazaj ti obrneno mokro okó	Natrag gledajuće oko suzno sad
Priljubljene kraje molóč pozdravlja.	Ljubljene kraje mukom pozdravlja.
Ostani, — vsmiljenje s tabo imam,	A ti sa mnom ne ćeš — sad žalostan
Ne boj se, ne boš se od tod ločila;	znam,
Na vsem širokem svetu sem sám,	Ti ostani tude, de sretnija ti si;
Saj ti me nisi nikdar ljubila! —	Na ovom širokom svetu sam sám,
	Ta ti me nigda ljubila nisi! —

„Matica slovenska“ v Ljubljani je sklenila izdajati lit. list in vabi sodelavce in naročnike. Izhajal bo vsako ¼ leta (3—4 pole) vezek po 50 kr. Naročnina se pošilja tajništvu.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za pol leta. Napis: Redac.ion des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.